

היום נלמד בעזרת ה':

נזיר דף נ

למדנו אתמול: סומכוס נכנס לבית מדרשו של רבי יהודה ואמר שרבי מאיר שנה במשנה 'על המת ועל כזית מן המת'. כעס רבי יהודה ואמר שאין צורך לומר 'על המת', שהרי המשנה ממשיכה ואומרת שאפילו 'על כזית מן המת' מגלח!

אמר רבי יוסי: אני מוכרח לתרץ את דברי רבי מאיר, כי יאמרו האנשים מאיר נפטר, יהודה כעס, ויוסי שתק, ואם כן דברי רבי מאיר כנראה שהם טעות. ולכן פירש רבי יוסי 'שעל המת' הכוונה על מת שאין בו כזית בשר (כי אם היה עליו כזית בשר לא צריך להגיע ל'מת שלם' שהרי כזית בשר עצמו מטמא).

קושיא: ועדיין יאמר על אבר ממנו מגלח: הרי כבר נאמר במשנה שעל אבר מן החי או מן המת שיש עליו בשר כראוי (דהיינו כדי שאם יחברו אותו לאדם הוא יתאחה) אפילו אם הוא פחות מכזית הוא מטמא, ואם כן שוב קשה מדוע צריך לכתוב 'על המת', הרי כל שכן שמת שלם שיש עליו פחות מכזית בשר מטמא. [ואף אם מדובר במת שאין עליו בשר כלל, עדיין כל שכן הוא מאיבר שאין עליו בשר כראוי -ידי דוד].

אלא כדאמר רבי יוחנן: רבי יוחנן פירש את המשנה באהלות (פ"ב מש' א) שאמרה כמו במשנה שלנו 'על המת ועל כזית מן המת' - ש'על המת' הכוונה לנפל שעדיין לא נתקשרו איבריו בגידיו, והדין הוא שאין איבר מטמא עד שיהא בו בשר גידין ועצמות, ולכן הוא לא מטמא מצד 'אבר מן המת' אלא רק מצד שהוא 'מת שלם'. כך ביאר רבי יוחנן באהלות, ועל פי זה נבאר גם כאן את שיטת רבי מאיר בבזיר.

רבא אמר: 'על המת' אין הכוונה מת שלם, אלא רוב מניין (125 עצמות מתוך 248) או רוב בניין (שני שוקיים וירך שהם רוב גובהו של אדם) של המת – ואפילו שאין הכמות של העצמות מגיעה לרובע קב.

כלומר 'רובע קב עצמות' זה השיעור שהעצמות מטמאות באוהל, אמנם לגבי גילוח נזיר אם לא היה רוב בנין או רוב מניין לא היה הנזיר מגלח על כמות של רובע קב, עד

(המשך בדף הבא ↓)

שיהיו בעצמות כמות של חצי קב (כמבואר במשנה), ומכיון שיש בהם רוב בניין או רוב מניין מגלח עליהם אפילו שיש בהם פחות מרובע קב. (רא"ש).

*

ואיזהו נצל, בשר המת שקרש: בשר שנימוח ואחר כך קרש.

מוהל שהרתיח: מוהל שיצא מהמת. הברייתא מציינת שאם לא יודעים האם הליחה הזו יצאה מבשר המת או שהיא כיחו וניעו (רוק ונזלת) של המת (והדין הוא שכל המשקים היוצאים מן המת טהורים חוץ מדם) – אם הרתיחו אותו והוא העלה בועות סימן שהוא נצל ולא כיחו וניעו (רא"ש).

היכי דמי: הגמרא מקשה על 'בשר שקרש' היאך מדובר: הרי אם לא יודעים שהוא בשר המת - בכל מקרה אין לנו לטמאות את הנזיר שיגלח שערו מספק, ואם יודעים שהוא בשר המת - בכל מקרה עליו לגלח, ומה איכפת לנו אם הבשר קרש או לא?

תירוץ: בסתם: מדובר שאיננו יודעים מהיכן הוא, והסימן הוא הקרישה, שאם הוא קרש סימן שהוא בשר המת שנימוח, אבל אם לא קרש עדיין יש להסתפק האם הוא כיחו וניעו.

יש נצל לבהמה: האם בשר נבילה שנמוח וקרש או מוהל שיצא מהמת, מטמא בטומאת נבילה אדם (שנגע בו או נשא אותו) או לא? כלומר האם הלכה למשה מסיני שנצל מטמא אדם נאמרה רק בנצל של אדם, ולא בנצל של בהמה?

הניחא למאן דאמר: נחלקו האמוראים במסכת בכורות (דף כג.): למאן דאמר א' נבילה מטמאת ב'טומאה חמורה' דהיינו מטמאת אדם - כל עוד היא ראויה לאכילה לאדם. כנאמר "לא תאכלו כל נבלה לגר אִנְשֵׁר בְּשַׁעֲרֵיהֶּ תִּתְּנֶנָּה וְאָכְלָהּ" רק כאשר היא ראויה לאכילה לגר תושב (= גוי שקיבל על עצמו לקיים שבע מצות בני נח) היא נקראית 'נבלה' שמטמאת, אבל כאשר היא אינה ראויה לאכילת אדם היא אינה 'נבילה' וממילא אינה מטמאת. אמנם לגבי 'טומאה קלה' דהיינו לטמאות אוכלים ומשקים – כל עוד היא ראויה לאכילת כלב היא מטמאת, ולאחר שאינה ראויה אפילו לכלב אינה מטמאת כלל. למאן דאמר ב' נבילה מטמאת אפילו בטומאה חמורה - כל עוד היא ראויה לכלב.

ממילא, למאן דאמר א' שבשר נבלה שאינו ראוי לאכילת אדם אינו מטמא אדם - אין כלל ספק ש'נצל לבהמה' לא מטמא אדם, שהרי גם אם נאמר שיש 'דין נצל' לבהמה

הרי הוא אינו ראוי לאכילת אדם אלא רק לאכילת כלב. אבל למאן דאמר ב' שבשר נבלה שאינו ראוי לאכילת אדם עדיין מטמא אדם עד שלא יהא ראוי לכלב - יש להסתפק האם 'נצל בהמה' הראוי לאכילת כלב מטמא אדם או לא, דהיינו האם יש נצל לבהמה או לא?

תא שמע המחווה באור: אם לקחו שומן של נבלת עוף טהור והמיסו אותו באש ושתה אותו אדם - הוא נטמא (הדין הוא שנבלת עוף טהור מטמאת רק בבליעה), אבל אם המיסו אותו בשמש ושתה אותו אדם - הוא טהור כי השומן אינו ראוי לאכילת אדם. ההוכחה: הרי גם לאחר ההמסה בשמש השומן ראוי לאכילת כלב ובכל אופן הוא לא מטמא, ראייה שאין דין נצל לבהמה.

תירוץ: אימת ממחי ליה: כלומר מתי מתמחה השומן? לאחר שהוא מסריח בשמש, ואז הוא כבר נחשב לעפר שאינו ראוי אפילו לכלב.

*

תנן כל הניצוק טהור: אם שפך משקה טהור לתוך משקה טמא - המשקה הטהור לא נטמא, כי הניצוק = העמוד של הקילוח אינו נחשב חיבור לענין טומאה. חוץ מדבש ממקום שנקרא 'זיף', ו'הצפיחית' = דבש שרדו אותו מהכוורת עם השעווה, שהם עבים מאד ונחשבים לחתיכה אחת של אוכל, ולכן אם שפכו אותם לתוך משקה טמא - הוא מטמא את הדבש העליון כי שני המאכלים בשני הכלים נחשבים מחוברים ליחידה אחת.

אף המקפה של גריסין: דייסה של גריסים או של פול ששפכו אותה לתוך מאכל טמא, גם כן נחשבת לחיבור, משום שכאשר שופכים אותה היא 'סולדת לאחוריה' כלומר נשאר חלק מהדייסה שחוזר לכלי העליון, ולכן נחשב כל האוכל בשני הכלים למחובר.

בעי רמי בר חמא יש ניצוק לאוכלין: אם המיס שומן ושפך אותו לתוך מאכל טמא, האם יש בו ניצוק או לא? הספק הוא אליבא דרבנן (כי לדעת בית שמאי פשוט שיש ניצוק). ביאור הספק: האם הסיבה שבדבש הזיפים והצפיחית יש ניצוק היא משום שיש בהם ריר שחוזר לאחוריו (כמו שפירשו בית שמאי) ואם כן בשומן שאין בו ריר לא יהא דין ניצוק, או שהסיבה שיש בהם ניצוק היא בגלל שהם עבים ואם כן גם בשומן שהוא סמיך ועבה יהא דין ניצוק?

תא שמע חלב המת: חלב של מת שיש בו כזית שלם והמיסו באש – מטמא כבתחילה. אבל פירורי חלב שהמיסם באש והתחברו לכזית - אינם מטמאים, משום שכל עוד לא היה בהם כזית לא טימאו את הנוגע בהם, ואילו כשהמיסם וחיברם הרי זה 'חיבור בידי אדם' שהדין הוא שאינו נחשב לחיבור. ההוכחה: מדוע כזית חלב שלם שהתיכו מטמא, והרי כשהתיכו באש בהכרח עלתה ממנו טיפה אחת למעלה, וממילא עכשיו החלב לא מטמא, ולאחר שנרגעה הרתיחה וחזרה הטיפה למקומה עכשיו יש כאן 'חיבור בידי אדם' שאינו נחשב חיבור! אלא בהכרח שיש חיבור של ניצוק לאוכלין, ולכן גם כשהטיפה עלתה למעלה היא נחשבת מחוברת לחלב שלמטה.

דחיה: **אמר רבי זירא:** אני ומר בריה דרבינא פירשנו: מדובר במקרה שכשהרתיח חלב על האש מיד עלה 'עמוד' של כזית לפי הסיר ונקרש שם, וממילא לא נפרדה שום טיפה מהכזית חלב עד שהוא נקרש. (על פי גרסת הרא"ש 'סליק עמודא פומיה דמנא').

א"ל רבינא לרב אשי ת"ש: מדברי בית שמאי שהסיבה שיש ניצוק במקפה הוא משום שהם חוזרים לאחוריהם דהיינו 'משום רירי' שהריר חוזר לאחוריו - נלמד לדעת רבנן שהסיבה שיש ניצוק בדבש הזיפים והצפיחית גם כן 'משום רירי'. רק שלדעת רבנן צריך ריר חזק ולכן במקפה שיש ריר חלש אין ניצוק, ואילו לדעת בית שמאי אפילו ריר חלש נחשב לניצוק. לפי זה יש ראייה שאין ניצוק באוכלין, דהיינו בשאר אוכלין שאין להם ריר.

דחיה: **מידי אריא:** וכי יש ראייה מבית שמאי לרבנן? בית שמאי סוברים שטעם הניצוק הוא משום ריר, אך רבנן סוברים שהטעם הוא משום סמיכות ולא משום ריר (ולכן לדעת רבנן במקפה שאין סמיכות אלא ריר אין ניצוק. אמנם לדעת בית שמאי גם סמיכות וגם ריר הם ניצוק).

*

וכמה שיעורו: של מלא תרווד? לדעת חזקיה 'מלא פיסת היד' דהיינו מלא כף יד בלי האצבעות, לדעת רבי יוחנן 'מלא חופניו' דהיינו כף יד כולל האצבעות (מפרש).

תנן מלא תרווד רקב שאמרו: שיעורו לדעת רבי מאיר 'מקשרי אצבעות' = מתחילת חיבור האצבעות לכף יד 'ולמעלה' = עד סוף האצבעות, דהיינו כגודל האצבעות. לדעת חכמים 'מלא חפניו'.

בשלמא רבי יוחנן האמורא אמר כדעת חכמים שבמשנה, אלא חזקיה האמורא אמר לכאורה שלא כדעת רבי מאיר ושלא כדעת חכמים?

תירוץ: אמרי: חזקיה סובר כרבי מאיר, כי שניהם אמרו את אותו השיעור בדוגמא שונה: דהיינו 'מלא פיסת יד בלי אצבעות' ו'מקשרי אצבעות ולמעלה' מכילים את אותה הכמות.

תירוץ נוסף: אמר ליה רב שימי: חזקיה אמר ממש כדברי רבי מאיר, כי דברי רבי מאיר 'מקשרי אצבעות ולמעלה' מתפרשים מקשרי האצבעות ולמעלה לכיוון תחילת כף היד, דהיינו כף יד בלא אצבעות שזהו 'מלא פיסת היד'.

👉 לא גורסים 'תיקו' (תוס').